

BEZPEČNOSŤ A INFORMAČNÁ PREVAHA V PODNIKATEĽSTVE

Leszek F. KORZENIOWSKI

ABSTRAKT

Význam bezpečnosti a informačnej prevahy v podnikateľských subjektoch chcem objasniť v piatich bodoch:

1. Bezpečnosť ako predmet vedeckého skúmania
2. Zdroje informácií pre podnikateľstvo
3. Bezpečnosť v podnikateľstve
4. Informačná bezpečnosť.
5. Význam informačnej bezpečnosti pri riadení podnikateľského subjektu.

Kľúčové slová: bezpečnosť, securitológia, informačná prevaha, informačná bezpečnosť

JEL klasifikácia: L86, M15

ABSTRACT

The significance of security and information security for business entities will be presented as a development of five issues:

1. Security as a subject of scientific study.
2. Sources of information for businessmen.
3. Security in the economic activity.
4. Information security.
5. Significance of information security for the management of business entities.

KEY WORDS: securitology, security, more information, information security,

1. BEZPEČNOSŤ AKO PREDMET VEDECKÉHO SKÚMANIA

Problematikou bezpečnosti sa začalo zaoberať veľa vedných odborov. Spomeniem niektoré z nich:

- **Securitológia** (je rozvíjaná v Rusku, na Ukrajine, v Poľsku, v Českej republike i na Slovensku), ktorá definuje bezpečnosť ako objektívny stav, spočívajúci v absencii ohrozenia, pociťovaný subjektom (jedincom alebo sociálnou skupinou). Bezpečnosť je funkciu rôznych činiteľov, predovšetkým [KORZENIOWSKI 2007]:

- **subjektívneho a objektívneho** ohrozenia,
- **vnútorného a vonkajšieho** ohrozenia,
- **abstraktného a konkrétneho** ohrozenia,
- **potenciálneho a reálneho** ohrozenia,
- ako **konštruktívnu a deštruktívnu** vlastnosť
- ako **statickú alebo dynamickú** situáciu.

- **Bezpečnostný manažment** (rozvíjaný v Poľsku a na Slovensku), ktorý je definovaný ako špecifická zmysluplná riadiaca činnosť, zameraná na odvrátenie alebo

minimalizáciu rizík, resp. prejavov hrozby bezpečnostných incidentov voči majetku občanov, obcí a spoločnosti [MIKOLAJ, HOFREITER, MACH, MIHÓK, SELINGER 2004].

- **Ekosesent** (od: *economic security of enterprise*), rozvíjaný na Ukrajine ako veda o ekonomickej bezpečnosti podniku, čím sa rozumie stav ekonomickej bezpečnosti podniku, odolnosť voči vonkajším a vnútorným zmenám finančno-ekonomických vzťahov [ANDROSTCHUK, KRAYNIEV 2000, s. 3].

- **Sociológia rizikovej spoločnosti** (das Risikogesellschaft), vytvorená **Ulrichom Beckom**, v ktorej je spoločnosť definovaná ako spoločnosť ohrozená výsledkami vedecko-technického rozvoja. Táto spoločnosť má v sebe potenciál katastrof, charakterizuje ju strach z trvalého ohrozenia [BECK 2002, s. 33].

2. ZDROJE INFORMÁCIÍ PRE PODNIKATEĽSTVO

Podnikanie je základom spoločenských zmien a základným činiteľom rastu a hospodárskeho rozvoja, v individuálnom rozmere - je zdrojom šťastia mnohých ľudí. V procese hospodárskej činnosti, produkováním tovarov a služieb, sú vytvárané podmienky na uspokojovanie ľudských potrieb, vrátane základných potrieb bezpečného života a rozvoja.

Bezpečnosť človeka, jeho existencia, rozvoj a normálne fungovanie predstavuje hlavný faktor, prostredníctvom ktorého treba posudzovať i bezpečnosť hospodárskej organizácie. Na tomto mieste chcem upozorniť najmä na to, že podnik [KORZENIOWSKI 2002, s. 20]:

- je skupina spolupracujúcich ľudí,
- títo ľudia majú spoločný cieľ – prosperitu a dosahovanie zisku,
- disponuje určitými zdrojmi – ľudskými, finančnými, materiálnymi, informačnými,
- má jasnú organizačnú štruktúru,
- má fungujúci systém riadenia, reprezentovaný buď kolektívnym alebo individuálnym orgánom riadenia.

Zo zdrojov, ktorými disponuje podnik, nadobúdajú rozhodujúci význam informačné zdroje a môžu predstavovať až 80% podiel. Podľa výskumov v 500 najväčších firmách v USA bolo preukázané, že v každých 6 USD hodnoty týchto firiem pripadalo 5 USD na nehmotné aktíva, predovšetkým na informácie, a len 1 USD na hodnotu hmotných zdrojov [LEV 2000].

Z toho vyplýva záver, že informačné zdroje sa stali najdôležitejším činiteľom, ovplyvňujúcim dosahovanie cieľov každej hospodárskej organizácie. Informácie sú nenahradiťelné pri plnení všetkých funkcií riadenia: pri plánovaní, organizovaní, vedení i kontrole.

3. BEZPEČNOSŤ V PODNIKATEĽSTVE

Termín podnikanie sa objavil v ekonomickej literatúre v polovici XVIII. storočia vďaka francúzskemu ekonómovi **Richardovi Cantillonovi**, ktorý pomenoval podnikateľmi obchodníkov, ktorí spozorovali rozdiely cien na rôznych trhoch a schopných „lacno nakúpiť a draho predat“ [GRUSZECKI 1994].

Rakúsky ekonóm **Joseph Schumpeter** (1995) definuje podnikateľa ako inovátora, „kreatívneho deštruktora“, zaangažovaného do procesu „tvorivého ničenia“, ktorý narúša ekonomickú rovnováhu a tým vytvára podmienka pre nový hospodársky rozvoj [SCHUMPETER 1995].

Podstata činnosti podnikateľa spočíva v tom, že podnikateľ, ktorý chce dosahovať výraznejší zisk, hľadá nové postupy, a tým narúša stabilitu či zotrvačnosť systému. Rozvoj je vyvolávaný tzv. „tvorivou deštrukciou“, narúšaním rovnováhy, vytvorením konkurenčného prostredia, v ktorom sú eliminované neefektívne činitele a vznikajú nové, efektívne, životaschopné.

Z toho vyplýva záver, že vlastnosťou, rysom podnikania nie je len potreba bezpečnosti (existencie, rozvoja a normálneho fungovania) podnikateľského subjektu, ale aj „tvorivá deštrukcia“.

Bezpečná existencia a rozvoj podnikateľského subjektu ako systému sa posudzuje aj s rešpektovaním skutočnosti, že niektoré jeho podsystémy nemusia byť bezpečné – môžu byť ohrozené.

Tie isté činitele, ktoré pozitívne vplyvajú, resp. garantujú bezpečnosť daného hospodárskeho systému, pre iný môžu predstavovať ohrozenie. Môžeme to dokumentovať nasledujúcimi príkladmi. Môžeme porovnať bezpečnosť

- hospodárskeho systému v období centrálneho plánovania do r. 1988, v ktorom podniky nebankrotovali, ale zbankrotoval celý systém,

- trhovej ekonomiky z roku 2008, v ktorej podniky bankrotujú, ale celý systém je bezpečný.

Ako vyplýva z prieskumov, ktoré boli uskutočnené poľským Hlavným štatistickým úradom firiem 2001-2003 radom od r. 2001, z novo registrovaných firiem v prvom roku existencie ukončila činnosť 1/3 firiem, v druhom roku 1/4 a v treťom roku 1/5 zo zostávajúcich firiem. **Po troch rokoch pokračovalo v činnosti 39,6 % podnikateľov** zaregistrovaných v roku 2001. Z toho bolo 56% právnických a 38% fyzických osôb [Warunki... 2005].

Avšak celý hospodársky systém v Poľsku sa rozvíjal veľmi pozitívne, rast HDP 2001-2004 bol +1% v roku 2001, +1,4 % v roku 2002, +3,8% v roku 2003 a + 5% v roku 2004.

4. INFORMAČNÁ BEZPEČNOSŤ

Podstata a charakter informácie je taký, že jej presné definovanie je veľmi obtiažne [KIEŁTYKA 2002, s. 17]. Napriek tomu je možné prijať názor, že informácia predstavuje :

- odraz toho, čo skutočne existuje v zmysle materiálnom, to je tzv. **správa odrazu**,
- faktor vyjadrujúci podobu budúcich vecí a javov , tzv. **správa realizácie**.

Vo všeobecnosti môže byť informácia vyjadrená takto [STEFANOWICZ 1977, s. 11]:

$$I = K\{P, X(x), t, q\}$$

kde:

- I** – informácia,
- K** – komunikát,
- P** – skúmaný objekt (jeho identifikátor),
- X** – atribút (vlastnosť) objektu **P**,
- x** – hodnota atribútu **X**,
- t** – čas, v ktorom objekt **P** ma hodnotu **X**,

q – vektor dodatočných vlastností objektu P , atribútu X a (alebo) času t , ako napr. hodnota x , zdroj x , metóda registrácie x ap.

Informácia I má teda nasledujúci obsah: komunikát K informuje, že objekt P má hodnotu x atribútu X v čase t pri dodatočných vlastnostiach q . Údaje sú teda prvky P, X, x, t .

Tak sme sa dopracovali k definícii, že **informácia predstavuje obsah posielaný prostredníctvom kom unikátu, umožňujúci chápanie zmyslu (významu) údajov a relácií medzi nimi** [KORZENIOWSKI 2002, s. 129].

Pri rešpektovaní kritéria dostupnosti i ochrany informácií v procese zberu, spracúvania, uchovávaní a distribúcie, sa v Poľsko rozlišujú nasledujúce kategórie informácií [KORZENIOWSKI 2003, s. 268-269]:

- **Štátne tajomstvo**, predstavujú informácie, ktorých neoprávnené zverejnenie môže vážne ohroziť záujmy Poľskej republiky,
- **Služobné tajomstvo**, čiže neverejná informácia, ktorá nie je štátnym tajomstvom, získaná v súvislosti so služobnými činnosťami alebo prikázanými prácami, pričom jej neoprávnené zverejnenie by mohlo škodiť záujmom štátu, verejnosti alebo právom chráneným záujmom obyvateľstva alebo organizačných štruktúr.
- **Vyhradená informácia** – tajomstvo upravené zvláštnymi zákonmi alebo zmluvami medzi zúčastnenými stranami: služobná, rozpočtová, banková, lekárska, obchodná, štatistická a pod.
- **Osobné údaje** – každá informácia týkajúca sa fyzickej osoby, dovoľujúca určiť identitu tejto osoby.
- **Neutrálne informácie** z hľadiska možnosti voľby spôsobu ochrany alebo s povinnosťou sprístupniť.
- **Verejné informácie** – každá informácia o verejných veciach, ktoré povinne sprístupňujú verejnosti verejné orgány a iné subjekty plniace verejné úlohy.

Kvalita informácie má bezpochyby vplyv na kvalitu rozhodovacieho procesu. Spomedzi viacerých vlastností, ktoré podmieňujú kvalitu informácie, k najdôležitejším patrí vierohodnosť prameňov, ktorá má priamy vplyv na výstupy rozhodovania.

Pod kvalitou informácie rozumieme také vlastnosti informácie, ktoré umožňujú uspokojenie informačných požiadaviek a informačných potrieb užívateľa informácie, umožňujú dosiahnuť ciele organizácie (podnikateľského subjektu)

Dostávame sa k záveru, že **informačná bezpečnosť** (IB) podnikateľského subjektu znamená:

1. možnosť neprerušene získavať kvalitné informácie, potrebné na prijímanie rozhodnutí a dosahovanie cieľov podnikateľského subjektu,
2. zaistenie ochrany vlastných informácií.

5. VÝZNAM IB PRI RIADENÍ PODNIKATEĽSKÉHO SUBJEKTU

Kľúčovým, rozhodujúcim faktorom pre fungovanie hospodárskej organizácie je prijímanie rozhodnutí manažérmi.

Kvalita prijímaných rozhodnutí je ovplyvnená týmito faktormi:

- okolie organizácie je nestále a nesúrodé (rôznorodé),
- nestabilita ľudských a iných zdrojov organizácie,
- získavané informácie sú často subjektívne, neodrážajú objektívnu realitu.

Proces prijímania rozhodnutia má cyklický, dynamický charakter, v ktorom môžeme identifikovať 4 základné etapy:

1. existencia **objektívnej situácie** subjektu,
2. získanie informácie o objektívnej situácii – subjektívne vnímanie objektívnej situácie, získanie **situačnej informácie**,
3. prijatie rozhodnutia a komunikácia rozhodnutia – vytvorenie **riadiacej informácie**,
4. **účinnosť** rozhodnutia – vznik *novej objektívnej situácie*.

Z priebehu tohto cyklu vyplýva, že manažér (podnikateľ) potrebuje nepretržite získavať situačné informácie (o stave a situácii v podniku, v jeho okolí, na trhu apod.), aby mohol prijímať rozhodnutia, ktoré sú komunikované ako riadiaca informácia pre výkonné orgány a prvky štruktúry podniku.

Jedným z najdôležitejších následkov rozdielnej úrovne znalostí a možnosti získania informácie je jav asymetrie – **informačnej prevahy**, spočívajúci v tom, že niektorí podnikatelia majú viac informácií a majú prístup k dôležitým a aktuálnym informáciám, a iní ich nemajú, lebo majú obmedzený prístup. Za práce Main. z oblasti asymetrie informácie obdržal Nobelovu cenu v r. 2001 r. Joseph Stiglitz, George Akerlof i Andrew Spence.

Asymetria – informačná prevaha vplyva na správnosť fungovania hospodárskych mechanizmov, realizáciu základných hodnôt Európskej únie (voľný pohyb kapitálu, osôb, tovarov a služieb) a tiež základných zásad fungovania hospodárskeho systému Poľska, Slovenska i iných demokratických štátov, ku ktorým patria:

- sloboda podnikania,
- rovnosť práv podnikateľov,
- korektná konkurencia,
- rešpektovanie dobrých mravov v podnikaní,
- ochrana oprávnených záujmov spotrebiteľov.

Existencia asymetrie informovanosti je spojená s ďalšími problémami [SAMUELSON, MARKS 1998, s. 395]:

- Po prvé, manažéri si musia uvedomovať problémy spojené s formulovaním správnych záverov na základe rešpektovania už existujúcich záverov a rozhodnutí,
- Po druhé, asymetria môže zapríčiniť zlyhávajúceho trhu, tzn. môže sťažovať uzatváranie rentabilných kúpno-predajných transakcií,
- Po tretie, môže zapríčiniť konflikt: jedna zo strán kontraktu môže robiť také kroky, ktoré budú v rozpore so záujmami druhej strany.

Vplyv asymetrie informovanosti dvoch partnerov sa dá ilustrovať na príklade jednoduchej výmeny služieb medzi podnikateľom **X** a jeho partnerom **Y** [SPREMANN 1987; FORLICZ 2001, s. 131]. Podnikateľ **X** dodáva partnerovi **Y** isté skúsenosti **a**, naopak **Y** dodáva istú službu **b**. Takáto závislosť je obsahom hospodárskej činnosti v systéme trhového hospodárstva.

Teoreticky môže nastať prípad, že podnikateľ **X** v momente uzatvárania zmluvy o výmene služieb a často aj po dodaní služby **nemá vierohodnú informáciu**, ktorá by mu zaručila istotu, akú službu **b** dostane od partnera **Y** za dodanie svojej služby. Naproti tomu podnikateľ, ktorý má kvalitatívne lepšie informácie alebo dostávajúci rýchlejšie informácie, si vie lepšie predstaviť, ako sa bude správať partner realizujúci spätnú službu. Každý z podnikateľov sa môže správať v súlade s algoritmom riadenia rizika, ale podnikateľ, ktorý je v informačnej prevaha, má väčšiu šancu urobiť lepšie rozhodnutie.

Neplatí však pravidlo, že podnikateľ, ktorý má informačnú prevahu, z tohto faktu nutne profituje. Použitím vhodných nástrojov môže podnikateľ zmenšiť alebo eliminovať informačnú prevahu svojho konkurenta, aj keď použitie takýchto nástrojov je zväčša spojené s dodatočnými výdavkami. Môže to dosiahnuť napr. vybudovaním a udržiavaním dobrej povesti, poskytnutím záruk a zabezpečenia, predložením podnikateľského zámeru alebo projektovej dokumentácie v banke, akceptovaním zmluvných pokút v požadovanej výške, poskytnutím zálohu zaručujúc tak dodržanie zmluvy a pod.

V situácii *ex post*, teda ak **podnikateľ môže spoznať o ohodnotiť** správanie sa partnera až po doručení návratnej služby, môžu nastať dva prípady:

a) „neistota kvality“ [GOLDBERG 1976] alebo „ukryté vlastnosti“, kedy podnikateľ **X** nemôže mať vplyv na podobu služby ponúkanej partnerom **Y**,

b) „neistota podvodu“ [STIGLER 1987], alebo „ukrytej intencie“, kedy partner **Y** má možnosť zmeniť svoje správanie. Nedostatočné uvedomenie si tejto možnosti môže spôsobiť trhové straty firme **X**, ktorá na základe minulých udalostí a skúseností určí cenu za službu a nezohľadní, že ďalšie správanie sa na trhu partnera **Y** bude, resp. môže byť odlišné od predchádzajúceho.

V prípade, že **podnikateľ nemôže** ani *ex post* **poznať a ohodnotiť** správanie sa partnera, je potrebné čeliť nasledovným rizikám:

c) „morálne riziko“, kedy **partner môže zmeniť** svoje správanie, ale nie podobu návratnej služby. Prejavuje sa tu súčasne vplyv správania partnera, ako aj vonkajších okolností, o ktorých podnikateľ **X** nemá informácie, a preto nedokáže ohodnotiť správanie partnera **Y**. Nedostatok informácií sa objavuje rovnako často *ex ante* (t. j. pred realizáciou zamýšľanej operácie), ako aj *ex post*. Vedomie nedostatku informácií u **X** alebo nemožnosť jej získania je pokušením pre **Y**, aby to využil pre zmenu návratnej služby. Z tejto skutočnosti napríklad vyplýva riziko pre poisťovateľa majetku, ktorý si nie je istý, či poistený sa bude starať rovnako dobre o svoj majetok aj po uzatvorení poisťnej zmluvy, alebo problém pre splnomocniteľa, ktorý si nie je istý správaním sa svojho agenta a pod.

d. Partner **nemôže zmeniť** svoje správanie ani návratnú službu.

Asymetria je príčinou **automatickej selekcie** partnerov **Y**, pričom z pohľadu podnikateľa **X** ide o **negatívnu selekciu**. Napríklad na poistnom trhu jednotliví partneri **Y** majú vo všeobecnosti lepšie informácie o skutočnej povahe a veľkosti rizika ako poisťovňa **X**. Preto sa pre poistenie rozhodujú predovšetkým tí, ktorí sú vystavení vyššiemu riziku. Podobne je tomu aj na iných trhoch.

Získavanie informácií je spojené s určitými **nákladmi**, a v prípade nákupu – s **cenou** informácie. Ekonomický zmysel informácie spočíva v tom, že očakávaná hodnota informácie by mala byť vyššia ako náklady spojené s jej získaním. Pretože kvalita informácie závisí od viacerých činiteľov rizika (aktuálnosti, dôkladnosti, elastickejši, jednoznačnosti, pravdivosti a pod.), **manažér by sa mal rozhodnúť pre získanie takej informácie, ktorej očakávaná hodnota je vyššia ako výdavky na jej získanie**

Špecifikom informácie je aj skutočnosť, že jej skutočnú hodnotu spoznáme až po jej získaní a využití, preto sa cena neformuje podľa ponuky a dopytu, ale prostredníctvom výdavkov, ktoré vznikli v procese získavania informácií a jej očakávanou hodnotou.

Uvedieme niekoľko príkladov, ktoré dokumentujú význam informačnej prevahy:

V roku 1815 Waterloo v Brabancji (dnešne Belgicko). Európa očakávala správy o výsledku bitky vojska Napoleona s anglicko-pruskými vojskami. Natan Rothschild sa pravdepodobne ako prvý a v dostatočnom predstihu dozvedel, že Napoleon utrpel porážku. Stačil však predat veľké množstvo cenných papierov anglickej

vlády. Podľa jeho príkladu, myslieť si, že Anglicko prehralo, pristúpili k predaju i iní vlastníci anglických cenných papierov, čo vyvolalo pokles ich ceny [KORZENIOWSKI, PEŁOŃSKI 2005, s. 26].

Vzápätí ich Natan vykúpil, a keď prišla informácia o porážke Napoleona, cenné papiere mali už úplne inú hodnotu, samozrejme omnoho vyššiu.

Záver 1: Je to príklad využitia informačnej prevahy nad inými.

Záver 2: Je to príklad role dezinformácie a kamufláže pri dosahovaní hospodárskych cieľov.

1993-08-10, Swarzędz (Poľsko). K fabrike na výrobu nábytku prišlo auto s banditami, ktorí sa správali ako zamestnanci ochrannej firmy *Alwas*, ktorá mala zmluvu na prepravu peňazí pre fabriku. Banditi zabrali pokladničku a 80-ročného strážnika do banky v Poznani. Tam vzali peniaze na výplatu pre zamestnancov fabriky – viac ako 5 miliárd starých zlotých (po reforme 500.000 PLN). Peniaze ukradli, strážnika a pokladničku nechali spútaných v lese, tam bolo tiež nájdené i zhorené auto [GRZESZAK, PYTLAKOWSKI 1999].

Záver 1: Auto potrebné na akciu banditi kúpili legálne a zaregistrovali na svoje meno (sic!). Vďaka tomu polícia rýchlo chytila banditov.

Záver 2: Do dnes nie je známe, odkiaľ banditi poznali špeciálny kód, pomocou ktorého zastúpili skutočných zamestnancov ochrannej firmy.

2004-02-04 Warszawa (Poľsko). O 15.15 hod. zamestnanec Bankového Domu Maklerského PKO BP, ktorý nemal maklérsku licenciu obdržal od jednej zo zákazníčok príkaz na nákup 4 termínovaných cenných papierov FW20H4. Následne (presne o 15:16:38 hod) namiesto nákupu 4 CP, zadal do systému *Warset* príkaz na predaj 4.000 CP. To spôsobilo náhly pokles ceny CP FW20F4 o 6,6 %. Následné na zamaskovanie podvodu zadal príkaz na nákup 4 kontraktov. Len o 17 sekúnd neskôr kurz CP sa zväčšil o 9,9% [Zarobić... 2004].

Zisk 2.560.000 PLN (okolo 25 mil. SKK) dosiahla spoločnosť so strediskom na Britských Panenských ostrovoch. Stratu vo výške 5.440.000 PLN (okolo 54 miliónov SKK) utrpelo 307 investorov. „Stratu“ na účte investorky vo výške 3.840.000 PLN (okolo 38 miliónov SKK)) kryl Bankový Dom Maklersky PKO BP.

Záver 1: Hlavný inšpektor finančnej informácie začal vyšetrovanie vo veci zločinu prania „špinavých peňazí“; Bezpečnostná Vnútná Agentúra začala vyšetrovanie vo veci zločinu manipulácie s cenou cenných papierov a podnikania na škodu zákazníka;

Záver 2: Podvod by nebol možný, keby nebol oprávnený makléř poskytol podvodníkovi svoju licenciu č. 607.

ZÁVERY

1. Podnikanie a podnikateľská činnosť predstavuje hlavný nástroj tvorby prostriedkov pre existenciu človeka.

2. Na efektívnosť podnikania vplyva celý rad faktorov. Hlavným faktorom, ktorý zabezpečuje úspech v podnikaní je informácia a informačná bezpečnosť.

3. Môže existovať bezpečný hospodársky systém, aj keď niektoré jeho podsystémy sú nestabilné.

4. Informačná bezpečnosť znamená mať dostatok kvalitných informácií a zároveň ich ochraňovať pred zneužitím konkurenciou alebo kriminálnymi živlami.

5. Ak nie je zaistená dostatočná úroveň informačnej bezpečnosti, podnik stráca konkurencieschopnosť, nerozvíja sa, a v konečnom dôsledku zaniká.

6. Náklady na zaistenie informačnej bezpečnosti sú efektívne vynaložené prostriedky, ak zaistia bezpečné fungovanie podniku, jeho prosperitu a rozvoj v konkurenčnom prostredí.

LITERATÚRA

- [1] ANDROSTCHUK G.A. KRAYNIEV P.P. (ros) АНДРОЩУК Г.А. КРАЙНЕВ П.П.: *Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны*. Киев: Издательский Дом Ин Юре 2000.
- [2] BECK U.: *Społeczeństwo ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*. Warszawa: Wyd. Naukowe SCHOLAR 2002.
- [3] FORLICZ S.: *Niedoskonała wiedza podmiotów rynkowych*. Warszawa: PWN 2001.
- [4] GOLDBERG V.P.: *Regulation and Administered Contracts*. "Bell Journal of Economics and Management Science", 1976, nr 7, s. 439-441.
- [5] GRZESZAK A. PYTLAKOWSKI P.: *Gotówka czyni złodzieja*. „Polityka” nr 4, 1999-01-23.
- [6] GRUSZECKI T.: *Przedsiębiorca*. Warszawa: CEDOR 1994.
- [7] KIEŁTYKA L.: *Komunikacja w zarządzaniu*. Warszawa: Placet 2002.
- [8] KORZENIOWSKI L.: *Firma w warunkach ryzyka gospodarczego*. Wydanie drugie. Kraków: EAS 2002.
- [9] KORZENIOWSKI L. PEPŁOŃSKI A.: *Wywiad gospodarczy. Historia i współczesność*. Kraków: EAS 2005.
- [10] KORZENIOWSKI L.: *Polityka bezpieczeństwa informacji w zarządzaniu firmą*. "Państwo i Społeczeństwo" 2003, nr 1, s. 268-269.
- [11] KORZENIOWSKI L.F.: *Securitologia na początku XXI wieku*. „Securitologia/Securitology/Секьюритология” Zeszyty Naukowe EUROPEAN ASSOCIATION for SECURITY 2007, nr 6, s. 181-192.
- [12] KOŹMIŃSKI A.K.: *Zarządzanie w warunkach niepewności*. Warszawa: PWE 2004.
- [13] LEV B.: *Knowledge Management: Fad or Need?* "Research Technology Management", September/October 2000, Vol. 43, Issue 5.
- [14] MIKOLAJ J. HOFREITER L. MACH V. MIHÓK J. SELINGER P.: (slov.) *Terminológia bezpečnostného manažmentu. Výkladový slovník*. Košice: Multiprint 2004.
- [15] SAMUELSON W.F. MARKS S.G.: *Ekonomia menedżerska* Warszawa: PWE 1998.
- [16] SCHUMPETER J.: *Kapitalizm, socjalizm i demokracja*. Warszawa: PWN 1995.
- [17] SPREMANN K.: *Agent and Principal*. Jin:/ BAMBERG G. SPREMANN K. (red.) *Agency Theory, Information and Incentivrs*. Berlin-Heidelberg-New York: Springer Verlag 1987, s. 3-37.
- [18] STEFANOWICZ B.: *Wybrane zagadnienia infologicznej analizy informacji*. NOVUM, Płock 1999.
- [19] STIGLER G.J.: *The Economics of Information*. "Journal of Political Economy", 1987, nr 95, s. 1041-1061.
- [20] *Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2001-2003*, GUS Warszawa, 2005.
- [21] Zarobił inwestor z Wysp Dziewiczych, "Rzeczpospolita" 2004-02-11.
- [22] ČARNICKÝ, Š. – MESÁROŠ, P.: *Informačné systémy podnikov*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2009. ISBN 978-80-225-2676-0
- [23] VARCHOLOVÁ, T. – DUBOVICKÁ, L.: *Nový manažment rizika*. Bratislava: Iura Edition, 2008. ISBN 978-80-8078-191-0

INFORMÁCIE O AUTOROVI

prof. nadzw. dr hab. inż. Leszek F. KORZENIOWSKI, kierownik Zakładu Zarządzania Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie. President *EUROPEAN ASSOCIATION for SECURITY*, Kraków, POLAND; e-mail lfk@eas.info.pl.